

ԿՐՕՆՈՒՍՈՒՑՁԻՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ Է ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ.

Արգարեւ կրօնութեանց չի կենդանի եւ վառ զգացմունքը իւր սաների վերայ ազդելու զօրաւոր միջոցներից մինն է. այնուամենայնիւ եթէ լինէին հաւատարմ ապացոյցներ, որ զգացմանց ամեն մի շարժմունքը անմեղ եւ անվտանգ են, կրօնութեանցը իրաւունք կտար իրան բաւականանալ միայն իւր զգացմունքը դարգացնելով, որով եւ ղինքն ապահոված կհամարէր իւր սաների վերայ հարկաւոր ազդեցութիւն գործած լինելու մասին: Բայց ընդհակառակն սուրբ գիրքը ապացուցանում է, որ զգացմունքը շատ անգամ մոլորեցնում է մարդուս. նա փոխանակ հաւատին գործակից լինելու՝ ուժ է տալիս սնահաւատութեանը: Թէ քրիստոնեայն կարող է Աստուծոյ հետ ունենալ ներքին անմիջական յարաբերութիւն, այդ անհերքելի ճշմարտութիւն է. բայց նա (քրիստոնեայն) պէտք է զգուշանայ իւր կարծիքը, զգացմունքը Աստուծոյ յայտնութեան անդ ընդունելուց, որով շատ հերձուածողներ ընկել են մոլորութեան եւ սնահաւատութեան մէջ: Եթէ մինչեւ անգամ ընդունենք, որ երբ եւ իցէ կրկնադառնայ Առաքելական դարը, երբ առաւապէս բաշխուում էին սուրբ Հոգւոյ շնորհները, այնու ամենայնիւ դարձեալ հարկաւոր է յիշել Պօղոս Առաքելոյ՝ իւր աշակերտ Տիմոթէոսին տուած խրատը. «Անկե՛ս օրինակ ողորմութեան Բանից», զոր յինչն լաւաւ: Կանոնաւոր եւ անթերի ուսումն ու գիտութիւն ձեռք բերելու համար կրօնութեանցին՝ բացի ընդհանուր կրթութիւնից՝ անհրաժեշտ են հետագայ երեք սլայմանները. ա) ուրիշ գրքի պարսեմութեանց խնամքն հեղինակութեանց հիմնաւոր ուսումն. բ) Բաւականաւոր ճիշտ Ժամօրէնութեան ուրիշ Գրքի այն կէտերին, որոցով Բացառւում է բրիստոնեական ուսումն (այ՛ս կը լինի) Կ) Կարգ կամ ուսումն ապահովութեան:

Ա) Սուրբ Գրոց պատմութիւնները ուսուցանելու հետ միասին անհրաժեշտ է կրօնութեանցին անդադար ընթերցասիրել սուրբ Գիրքը՝ նորա աստուածաշունչ հեղինակութեանց ոճն ու

ոգին հաստատապէս իւրացնելու նախ այն պատճառաւ՝ որ չկայ որբազան պատմութեանց մի դասագիրք, որ ունենայ սուրբ գրքի պարզ եւ միանգամայն նորա՝ մարդու հոգւոյ վերայ հզօր կերպով ազդող ոգին ու յատկութիւնը, որը այս իսկ պատճառաւ կարող է կրօնութեան մանկավարժի համար լինել ամենայարմար միջոց եւ օժանդակ մանուկների մէջ կրօնական կենդանի դպացմունք դարձնելու եւ արծարծելու համար. երկրորդ՝ որ այս յաճախակի ընթերցանութեան միջոցաւ կրնա երանայ կրօնութեանը սուրբ գրքի ոգւոյն, որը կրօնութեանը իրեւ մանուկներին աստուածայայտնութեան հրահանգութեանց մէջ առաջնորդող՝ անհրաժեշտ է: Աստուածաշունչ գրուած ոց մատին մարդկանց արած աշխատանքները ըստ մատին միայն մերձեցնում են նոցա իսկական մտքին, ուստի ամեն մի լուսաւորեալ ու զարգացած քրիստոնէի պարտքն է, որքան կարելի է, յաճախակի ենթարկել իւր անձը աստուածային գրուած ոց ջերմացնող եւ սթափեցնող ներգործութեանը, որովհետեւ ըստ Պօղոսի. «Աստուծոյ զէրէս հարուստ է իմաստաւ ասել է յեւն հասարակ, որ է Քրիստոս Յիսուս: Այնպէս զէրէս աստուծոյն է օգտակար է լաւագոյնս լինել էն է յանդիմանութիւն է յողովութիւն է իւրաքանչեւ լինել:» (Տիմոթ. Գ. 15, 16):

Եւ որովհետեւ սուրբ գիրքը գրուած է մի որոշեալ ժամանակում եւ յայտնի տեղական հանգամանքների համեմատ, ուստի եւ կրօնութեանը անհրաժեշտ է, գտնէ տարրական կերպով, ծանօթ լինել հին պատմութեան եւ աշխարհագրութեան հետ: Օրինակի համար յառաջ բերենք հետեւեալ դէպքը: Փրկիչը մի թագաւորի որդւոյ հարսանեաց առակի մէջ ասում է, երբ տէրը տեսաւ թէ՝ հրաւիրեալներից մինը հագած չէր հարսանեաց հանգերձ, յանդիմանեց նորան ասելով, «ընկեր, եթէ չունէիր հանգերձ հարսանեաց՝ ընդէ՞ր մտեր այսր»: Կրօնութեանը կարող է ճշտութեամբ բացատրել այս խօսքերը, եթէ նա գիտէ արեւելեան թագաւորաց հին սովորութիւնը, որ նոցա մօտ հրաւիրեալները կամ եկողները պէտքէ նորանցից նախապէս պարգեւատրուած լինէին մի տեսակ վերին պատուազգեստով: Սուրբ գրքի մէջ սորա պէս կան եւ շատ կետեր, որոնք ինքն ըստ ինքեան բացատրել զժողով է առանց հին պատմութեան եւ աշխարհագրութեան գիտութիւնները լիմանալու:

Կրօնուսոյցը սուրբ գրքի անցքերից մինը պատմելու ժամանակ պէտքէ նորա կատարուած տեղին եւ ժամանակակից կենսական հանգամանքներին այնպէս մօտ ու ճշգրիտ ծանօթ լինի, որ անցեալում կատարուած իրողութիւնը կարողանայ այնպիսի ամբողջութեամբ ամփոփել մի շրջանակի մէջ, որ այն անցքը մանուկների մօտոց առաջ պատկերանայ իբրեւ նոյն ներկայ բոլէում կատարուող անցք: Տեղագրութիւնը պատմութեան հետ միացած՝ զարթուցանում է մանուկների հետաքրքրութիւնը եւ պատմած անցքը անջնջելի կերպով է տպաւորում նոյա յիշողութեան մէջ: Առ հասարակ ճանապարհորդական գրուածոց հետաքրքրութիւնը այս նկարագրական պատմութեան ազդեցութեան մէջն է կայանում: Կրօնուսոյցը աւելի լաւ կատարած կլինի իւր պաշտօնը, եթէ նա ինքը գծէ իւր պատմած անցքի տեղերը եւ այս սովորութիւնը փոխանցէ եւ մանուկների մէջ: Այս սովորութիւնը աւելի հարկաւոր է մանաւանդ այն կրօնուսոյցներին, որոնք ստիպուած են տալ աշակերտաց մի բաժանմունքին մի ինքնուրոյն պարապմունք՝ միւս բաժանման հետ ազատօրէն պարապելու միջոց ունենալու համար, եւ պէտք է ասել, որ շատ հեշտութեամբ կարելի է ձեռք բերել այս օգտակար սովորութիւնը:

Բ) Կրօնուսոյցը վերագրեալ առաջին պայմանը կատարելով՝ մասամբ իւրիք կատարում է եւ երկրորդ պայմանը, այն է՝ ծանօթանալով սուրբ գրքի այն կետերին, որոնցով բացատրվում է քրիստոնէական կրօնը, այնուհետեւ իւր քրիստոնէական գիտութիւնը անթերի անելու համար անհրաժեշտ է կրօնուսուցչին անգագար ընթերցասիրել սուրբ գրքի եւ այն մասերը, որոց մէջ բացատրուում է հաւատոյ եւ բարոյականութեան ուսումը, ինչպէս Յիսուսի Քրիստոսի զրոյցները ամբողջ Աւետարանի մէջ, Նորա առաքիները, Եսայեայ մարգարէութեան գրքերը, Սաղմոսները եւլն. որոնք կապ ունին քրիստոնէական վարդապետութեան եւ բարոյական աշտուածաբանութեան խնդիրների հետ: Սուրբ գիրքը դեռ եւս քրիստոնէական ուսման աղբիւրներից միայն մինն է. կրօնուսոյցը պէտքէ լաւ ծանօթանայ եւ միւս աղբիւրի հետ, այն է՝ սուրբ աւանդութեանց հետ, որոնք պարունակում են Եկեղեցւոյ սուրբ Հարց եւ Վարդապետաց գրուածների մէջ: Բաց յայսմանէ կրօնուսուցչին անհրաժեշտ է

Հմտածալ իւր Ազգային Եկեղեցւոյ զանազան դարերում ընդ ունուած Տիեզերական Ժողովոց քրիստոնէական հաւատարեաց ու հմանադրութեանցն ու եկեղեցական կանոնադրութեանցը:

(Ի) Իսկ ինչ կվերաբերի երրորդ պայմանին, այն է՝ կարգի կամ ուսման աստուածապաշտութեան, ցանկալի է, որ ամենից յառաջ կրօնուսուցչի մէջ արտաբային այն քրիստոնէական սուրբ մտքերն ու զգացմունքները, որոնք յառաջ են գալիս մտրդուած մէջ երգեցողութեան, աղօթքի եւ ծիսակարութեանց միջոցաւ: Իսկ սորա համար հարկաւոր է կրօնուսուցչին քաջ ծանօթ լինել նախկին եւ ներկայ աստուածապաշտութեան կարգաց ու կանոնաց հետ: Կրօնուսուցչը աստուածապաշտութեան ժամանակ իւր յիշողութեան մէջ կենդանի կերպով պատկերացնելով անցեալ պատմական անցքերը, պէտքէ ստեղծէ եւ տածէ իւր հոգւոյ եւ սրտի մէջ ջերմեռանդն յարաբերութիւն այն անձանց եւ յիշատակաց հետ, որոնք յիշումն ունին աղօթքի եւ ծիսակատարութեանց ժամանակ: Աստուածապաշտութեան նախկին պարզ ձեւերի հետ ծանօթանալուն մեծ նշանակութիւն տալով հանգերձ՝ որպէս զի կրօնուսուցչը նրանց արհեստական բացատրութիւններ տալուց հետո՛ւ մնայ, մի եւ նոյն ժամանակ բոլորովին ընդունում ու պաշտպանում ենք այդ աստուածապաշտական արտաբային արարողութեանց քոյի տակ ծածկուած ներքին յիշկարար Խորհուրդները, մանաւանդ սուրբ Պատարագի, որի ամեն մի արարողութիւնը սերտ կապ ունի Յիսուսի Քրիստոսի աստուածային կեանքի հետ: Կրօնուսուցչը սուրբ գրքի պատմութեանց գիտութիւնը միաւորելով քրիստոնէական մտքերի եւ զգացմանց հետ, կարող է գարթուցանել իւր մէջ կենդանի սէր գէպի աստուածապաշտութիւնը, որը ինքն ըստ ինքեան անշուշտ կցովանայ եւ մանուկների վերայ:

Բոլորովին սխալ կլինի կարծել թէ՛ կրօնուսուցչին հարկաւոր է դատաւանդութեան պատրաստութիւններ. ընդհակառակը նորան՝ ինչպէս կրօնագիտութեան մասնագիտի՝ հարկաւոր է նոյնչափ պատրաստութիւն, որչափ միւս ամեն գիտութեանց մասնագէտ ուսուցիչներին: Մանաւանդ թէ՛ կրօնուսուցչը բացի նորանից, որ նա ինչպէս ուսուցիչ պէտքէ նախապէս պատրաստէ աւանդելի դասը եւ որոշէ դատաւանդութեան կարգը եւ ձեւը, պարտաւոր է ձեռք բերել մանուկների սրտի եւ հոգւոյ

վերայ աղգելու չափով ներքին եւ արտաքին արամագրութիւն եւ քրիստոնէական կեանքի մէջ նորանց առաջնորդելու բաւական ուժ ու զօրութիւն: Աստի գտալից յառաջ աղօթքի, ընթերցանութեան կամ մտախոհութեան միջոցաւ յայտնի չափով պէտքէ ոգեւորէ զինքը, որ կարողանայ նոյն ոգեւորութիւնը անգրագարձուցանել եւ մանուկների վերայ: Այս պայմաններով միայն կրօնագիտութեան դասերը կարող են բարի պոստղներ բերել իրական կեանքի համար:

(Թորքմէնէ)

ՍԱՀԱԿ ԱՆՆԱՊԵՏ:

ՄԵՐ ԿԳԵՐՆ ԵՒ ԻՐ ԿՈՉՈՒՄԸ:

Ի վաղուց անախ ամեն ազգ ինչպէս նաեւ մեր ազգն, իւր կղերն՝ այն է իւր կրօնի պաշտօնեայքն ունեցած է, եւ ամեն ազգի՝ ինչպէս նաեւ մեր մէջ՝ կղերն անդստին ի սկզբանէ իւր ժողովրդեան յարգանքն եւ մեծարանքը շարունակած է վայելել: Սակայն պէտք է սա կարեւոր կետն ունել ի նկատի՝ որ թէ՛ հին եւ թէ՛ նոր ուրիշ ազգաց մէջ կրօնի պաշտօնէից հարկ եղած յարգանքն ու ակնածութիւնը մատուցանելոյ շարժառիթը միեւնոյնն չէ, ինչ որ եղած է եւ է մեր ազգին մէջ,

Ի հնումն կղերը, ամանց ազգաց մէջ, ինքզինքն իւր չափաւորածոյն գլխէն կամ այլ տեղէն դուրս եկած հաւատալիքով իւր ժողովրդեան՝ այս կերպիւ կջանայր նորա ակնածութիւնն ու յարգանքը վայելել:

Աւրիշ ազգաց մէջ կղերն ինքզինքին՝ ապագայն գուշակելոյ եւ մարդոց ճակատագիրն ընթեռնելոյ գերբնական կարողութիւն իմն վերբնծայելով, այս միջոցաւ կուզէր ժողովրդեան յարգանացն եւ զարմանացն առարկայ լինել:

Այլ ազգաց մէջ կղերն՝ ժողովրդէն աւելի բարձր եւ վերին գաղտնարգութիւն մը ընծայելով ինքն ինքեան, որպէս թէ կրօնի պաշտօնէութիւնը միմիայն իւր ցեղին համար մի բացառիկ տոհմային իրաւունք կամ ժառանգութիւն եղած լինէր յաստատածուստ, այս միջոցաւ ժողովրդէն իւր սղասած յարգանաց վայելումն աղահակալել կը ճգնէր: